

Vergaderjaar 2016–2017

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 1699

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 29 november 2016

De algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking inzake

- de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 28 november 2016 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1695),
- het verslag van de informele Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 12 september 2016 (Kamerstuk 21 501-04, nr. 190),
- het BNC-fiche inzake de Verordening financiering capaciteitsopbouw voor veiligheid en ontwikkeling van 9 september 2016 (Kamerstuk 22 112, nr. 2203)
- en het BNC-fiche Extern Investeringsplan van 21 oktober 2016 (Kamerstuk 22 112, nr. 2225).

De vragen en opmerkingen zijn op 24 november 2016 aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voorgelegd. Bij brief van 25 november 2016 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De Adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 12 september 2016 en van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 28 november 2016. Zij maken graag van de gelegenheid gebruik nog enkele vragen te stellen aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennis genomen van de Nederlandse inzet tijdens de Raad Buitenlandse Zaken/ Ontwikkelingssamenwerking van 28 november 2016, alsook van de herziende EU-Consensus voor ontwikkeling. Graag willen zij het onderstaande inbrengen.

De leden van de CDA-fractie bedanken de Minister voor de toegezonden stukken. Zij hebben daar nog enkele vragen en opmerkingen over.

Herziening EU-Consensus voor Ontwikkeling

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de twee Mededelingen in het kader van de Werelddoelen en de herziene EU Consensus voor ontwikkelingssamenwerking die de Europese Commissie (hierna, Commissie) op 22 november 2016 publiceerde. Vooruitlopend op de nog te ontvangen reactie (BNC-fiches) van de Minister, hebben zij de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie juichen de herziening van de Consensus voor ontwikkeling door de Commissie van harte toe. Temeer gezien de ontwikkelingen en veranderende wereld sinds de laatste EU Consensus, daterend uit 2005. De leden zijn van mening dat de probleemanalyse van de Consensus niet alomvattend is. En het valt hen op dat, hoewel de slogan van de Werelddoelen «Leave no one behind» luidt, de Consensus vooral ingaat op Afrika.

De leden van de PvdA-fractie missen onder meer een heldere rol voor het maatschappelijk middenveld en sociale partners, aandacht voor inclusief en eerlijk beleid en de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven in een globaliserende wereld. Deze factoren zijn volgens de leden onmisbaar in het bereiken van de Werelddoelen, die overigens terecht een rode draad vormen in de Consensus.

De leden van de PvdA-fractie hebben vraagtekens bij de haalbaarheid van de Consensus. Enerzijds door een gebrek aan focus, anderzijds door het niet benoemen van de aanhoudende enorme financiële tekorten die er momenteel zijn. Kan de Minister toelichten hoe zij hier tegenaan kijkt?

1. Antwoord van het kabinet:

Met de EU Consensus wordt het EU ontwikkelingssamenwerkingsbeleid in overeenstemming gebracht met de Global Goals. De EU heeft met de nieuwe Consensus een duidelijke eerste stap gezet om het ontwikkelingsbeleid de komende jaren te richten op het behalen van de Global Goals. De Consensus omvat daarmee noodzakelijkerwijs veel onderwerpen.

De haalbaarheid van de nieuwe Consensus hangt nauw samen met de haalbaarheid van de Global Goals. De EU kan dit niet alleen. Het behalen van de Global Goals zal inspanningen van ons allemaal vergen; van de EU, van de lidstaten, maar ook van

andere landen, inclusief partnerlanden, en zeer zeker ook van de private sector en het maatschappelijk middenveld. Nederland zal hier de aandacht op vestigen. Tevens zal Nederland aandacht blijven vragen voor gebruikmaking van innovatieve financiële instrumenten die maximaal rendement opleveren.

Daarbij is het voor de PvdA-fractie onduidelijk hoe deze Consensus, ookwel een raamwerk genoemd, zich verhoudt tot de lidstaten. Kan de Minister om te beginnen ingaan op status en bindendheid van deze Consensus? En wie er op Europees niveau verantwoordelijk is voor de implementatie en voortgang?

2. Antwoord van het kabinet:

De nieuwe Consensus legt het nieuwe EU ontwikkelingsbeleid vast voor de komende jaren. De Consensus is niet juridisch bindend, maar is wel politiek en moreel verbindend. De EU instellingen zullen in eerste instantie zorgdragen voor implementatie, voortgang en monitoring. Lidstaten verbinden zich ook aan de Consensus en zullen aan de doelstellingen van de Consensus bijdragen, onder andere door onderlinge afstemming en met de EU instellingen, bijvoorbeeld door middel van gezamenlijke programmering in de partnerlanden, alsook in partnerschap met andere actoren zoals de private sector, lokale autoriteiten en het maatschappelijk middenveld.

Dit roept bij de leden van de PvdA-fractie tevens de vraag op hoe de Consensus zich verhoudt tot het eveneens van de Commissie afkomstige document «Next steps for a sustainable European future, EU action for sustainability» d.d. 22 november 2016, welke zich voornamelijk richt op de interne EU-dimensie van de Werelddoelen. De brug tussen beide stukken ontbreekt. Vanuit het oogpunt van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling is dit echter zeer belangrijk. Deze leden vragen om een toelichting hierop van de Minister.

3. Antwoord van het kabinet:

Vanuit het oogpunt van beleidscoherentie is het inderdaad zeer belangrijk dat de beide Mededelingen naadloos op elkaar aansluiten. De Commissie benadrukt overigens zelf ook het belang van coherentie tussen haar externe beleid en overige beleidsterreinen in de Mededeling over de Consensus. Nederland zal in het komende onderhandelingstraject over de Consensus het belang van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling blijven benadrukken.

Daarbij merken de leden op dat in de Consensus, in tegenstelling tot in het intern gerichte stuk, prioriteiten ontbreken. Is de Minister bereid zich hard te maken voor een duidelijker focus in het externe EU-beleid, waarbij helder is waar de EU-inzet complementair kan zijn aan nationale inzet en vice versa?

4. Antwoord van het kabinet:

De Consensus omvat noodzakelijkerwijs vele onderwerpen. Het kabinet is met de leden van de PvdA fractie van mening dat focus van belang is voor effectief beleid, en zal zich hier in de verdere bespreking van de Consensus voor inzetten. Complementariteit van inspanningen draagt eveneens bij aan effectiviteit. Het feit dat de Consensus een gezamenlijk document van de Lidstaten en de Commissie is kan hieraan een bijdrage leveren.

De leden van de PvdA-fractie merken voorts op dat hoewel de private sector in de Consensus een belangrijke positie krijgt toebedeeld, de rol van het maatschappelijk middenveld volstrekt onduidelijk is. Eerder pleitte de Minister voor een ondertekening van de Consensus door het maatschappelijk middenveld. De leden van de PvdA-fractie zien graag dat de Minister zich onverkort blijft inzetten voor betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld, zowel aan de tekentafel van strategieën als bij de uitvoering ervan. In het meer op Europese interne aangelegenheden gerichte plan van de Commissie (d.d. 22 november 2016) wordt de oprichting van een multi-stakeholderplatform voorgesteld. Ziet de Minister ook mogelijkheden om een dergelijk platform aan de Consensus te koppelen?

5. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet heeft zich in de publieke consultaties deze zomer uitgesproken voor ondertekening van de nieuwe Consensus door vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, private sector, denktanks en de Europese Investeringsbank. Nederland zal zich hier voor blijven inzetten. Overigens is er in de nieuwe Consensus veel aandacht voor het sluiten van partnerschappen om de 2030 Agenda te implementeren. Het kabinet zal nader onderzoeken of het multi-stakeholderplatform ook een rol kan spelen op het gebied van het extern beleid van de EU.

De leden van de PvdA-fractie vinden het opvallend dat de Consensus vooral ingaat op huidig beleid dat positieve effecten heeft op de Werelddoelen. Beleidsterreinen met (risico's op) negatieve impact ten aanzien van de Werelddoelen, komen niet tot nauwelijks aan bod. Dit strookt niet met de mooie woorden die de Commissie in hetzelfde stuk wijdt aan het belang van beleidscoherentie. Is de Minister bereid er bij de Commissie op aan te dringen ook het EU-beleid met (mogelijk) negatieve impact op de Werelddoelen in kaart te brengen? De leden van de PvdA-fractie denken hierbij aan beleidsterreinen zoals landbouw en de relatief trage Europese reactie om klimaatverandering tegen te gaan. Maar ook belastingontwijking en het Europese handelsbelang dat in samenwerkingsverbanden nog vaak op onverantwoorde wijze de boventoon voert.

6. Antwoord van het kabinet:

Een belangrijk onderdeel van de coherentie agenda is inderdaad het beginsel van «do-no harm». Daarom is in de Nederlandse inbreng voor de publieke consultaties door de Europese Commissie over de herziening van de EU Consensus (Kamerstuk 22 112, nr. 2185) gevraagd om bestaand en nieuw EU beleid expliciet te toetsen op het effect dat het zal hebben op de implementatie van de Global Goals. Nederland zal hiervoor aandacht blijven vragen.

Daarop voortbouwend zouden de leden van de PvdA-fractie graag zien dat bijvoorbeeld bij de Economische Partnerschapsakkoorden (EPA's) met de minst ontwikkelde landen, meer aandacht wordt besteed aan de lokale omstandigheden. Hoewel deze partnerschappen bedoeld zijn om arme landen te laten groeien middels het vergemakkelijken van handel, ontstaan er (middels een tekort aan inzicht en toezicht op eerlijke handel) een vergroot risico op negatieve handelseffecten zoals uitbuiting. De leden van de PvdA-fractie zien graag dat in dergelijke verdragen de rol van het maatschappelijk middenveld wordt verankerd. Op grond hiervan zou het belang van lokale ondersteuning aan, en participatie van, onder andere vakbonden en arbeidsinspecties minstens zo zwaar mee moeten wegen als het handelsbelang van de EU.

7. Antwoord van het kabinet:

In de Economische Partnerschapsakkoorden (EPA's) zijn bepalingen opgenomen die rekening houden met het verschil van ontwikkelingsniveau van beide partijen. De combinatie van hulp en handel in de EPAs is juist bedoeld om andere belangrijke onderwerpen zoals duurzaamheid en mensenrechten bespreekbaar te maken. Dit neemt niet weg dat participatie van het maatschappelijk middenveld in de Economische Partnerschapsakkoorden (EPA's) inderdaad van groot belang is in de implementatie van deze akkoorden. Daarom zijn ook in de verschillende EPAs bepalingen opgenomen om dit te accommoderen. Zo is bijvoorbeeld in de EPA van de EU met CARIFORUM een bepaling opgenomen over maatschappelijk middenveld participatie via de gezamenlijke CARIFORUM-EC (Europese Commissie) Consultatieve Commissie. Het is natuurlijk van belang dat de juiste vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld aanschuiven, de EU maakt hier ook fondsen voor vrij en Nederland zal daar aandacht voor blijven vragen. Nederland draagt daarnaast bij aan de versterking van het maatschappelijk middenveld in de EPA regio's door middel van verschillende strategisch partnerschappen, bijvoorbeeld met de Fair, Green and Global (FGG) alliantie.

De leden van de PvdA-fractie kunnen zich goed vinden in de inzet voor betere belastingsystemen in ontwikkelingslanden. Tegelijkertijd merken zij op dat de link met de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven ontbreekt. Zij vragen zich af wat de Commissie gaat doen om hardnekkige belastingontwijking tegen te gaan en hoe overheden inzicht krijgen in hun positie ten aanzien van belastingontwijking en -fraude. Kan de Minister in dit licht opheldering geven over de voortgang van het op Europees niveau uit te rollen Ultimate Beneficial Owner (UBO-)register? En deelt zij het belang dat deze leden hechten aan het blijvend inzetten op country to country-reporting, ook in de Consensus?

8. Antwoord van het kabinet:

De Europese Commissie heeft in januari een groot aantal maatregelen voorgesteld in een anti-belastingontwijkingspakket. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft de Kamer hierover per brief d.d. 4 maart jl. (Kamerstuk 22 112, nr. 2069) geïnformeerd. Per brief d.d. 15 augustus jl. (Kamerstuk 21 501-07, nr. 1389) heeft de Minister van Financiën de Kamer laten weten dat het wetsvoorstel ter implementatie van de bepalingen uit de vierde Europese anti-witwasrichtlijn die betrekking hebben op het UBO-register in voorbereiding is. Een publieke consultatie maakt onderdeel uit van dit proces. Het kabinet is voorstander van publieke country-by-country-reporting over fiscale gegevens door multinationals. Hier heeft de Europese Commissie een richtlijnvoorstel gepresenteerd. In dit verband wordt verwezen naar de brief van de Minister van Justitie d.d. 19 oktober jl. (Kamerstuk 25 087, nr. 134).

Die verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven mist voor de leden van de PvdA-fractie ook waar het gaat om duurzame productie en eerlijke handel. Internationale handel wordt in de Consensus benoemd als een motor voor ontwikkeling. Is de Minister het met de leden van de PvdA-fractie eens dat deze vlieger alleen opgaat wanneer het verantwoorde handel betreft?

9. Antwoord van het kabinet:

In de Mededeling over de Consensus wordt vastgesteld dat de EU handel zal blijven bevorderen als een motor voor groei en

armoedevermindering in ontwikkelingslanden. In de Mededeling wordt terecht onderstreept dat het om inclusieve en duurzame groei moet gaan. In het kader van het behalen van de Global Goals spreekt het dan ook voor zich dat de inzet van het kabinet en die van de EU zich mede richt op verantwoorde handel.

In de afgelopen tien jaar is gebleken dat op grond van vrijwillig internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO-)beleid het gros van de bedrijven niet komt tot het scheppen van eerlijke banen. De leden van de PvdA-fractie vragen in dit licht met name aandacht voor de strijd tegen kinderarbeid en het belang van leefbare lonen. Aanknopingspunten voor effectief beleid op het gebied van IMVO ontbreken. Welke mogelijkheden ziet de Minister om haar visie voor eerlijke handel, zoals zij deze ook uitrolde tijdens het Nederlands EU-voorzitterschap, te verankeren in de Consensus?

10. Antwoord van het kabinet

Het verankeren van aandacht voor IMVO in de nieuwe Consensus is een uitstekende manier om ook voor de toekomst aandacht voor dit belangrijke onderwerp binnen de EU veilig te stellen. Nederland is blij met de aandacht voor dit onderwerp in de Mededeling, met specifieke aandacht voor leefbaar loon en de strijd tegen kinderarbeid, en zal zich inzetten dat IMVO in de uiteindelijke tekst van de nieuwe Consensus een prominente plaats zal innemen.

Nederland heeft tijdens het EU voorzitterschap voortdurend aandacht gevraagd voor het belang van IMVO en verduurzaming van mondiale waardeketens. De EU kan en moet hier proactiever op samenwerken en dat is ook in de Raadsconclusies van 12 mei jl. opgenomen. Het bevorderen en faciliteren van IMVO is cruciaal voor de implementatie van de Global Goals.

Wat zou de Commissie volgens de Minister moeten doen om bedrijven te laten handelen volgens de OESO-richtlijnen? Is zij bereid te pleiten voor het opnemen van de OESO-richtlijnen in de Consensus?

11. Antwoord van het kabinet:

Tijdens het EU Voorzitterschap heeft Nederland zich ingezet voor intensivering van EU acties op Responsible Business Conduct (RBC) met daarin onder andere aandacht voor een multi-stakeholder aanpak van IMVO risico's in lijn met de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, zoals het Nederlandse IMVO-convenantentraject.

Als bedrijven willen bijdragen aan ontwikkeling in de minst ontwikkelde landen zullen zij de daadwerkelijke en mogelijke negatieve risico's voor mens en milieu in hun waardeketen, zoals milieuvervuiling en gebrek aan vakbondsvrijheid, moeten aanpakken en voorkomen. De OESO-richtlijnen maken duidelijk welke verantwoordelijkheden bedrijven hebben ten aanzien van hun waardeketen en daarom zou het goed zijn om deze richtlijnen op te nemen in de consensus.

De leden van de PvdA-fractie onderschrijven de zinsnede in de Consensus dat de focus van ontwikkelingssamenwerking moet liggen op het reduceren van armoede (p. 17). Migratie is een belangrijk thema in de Consensus, waarbij de leden erop willen wijzen dat het tegengaan van migratie niet direct bijdraagt aan armoedebestrijding. Kan de Minister aangeven, zeker nu ontwikkelingsgelden vaak worden gekoppeld aan

migratiedoeleinden, hoe zij er zorg voor draagt dat het gros van de beperkt beschikbare ontwikkelingsgelden niet wegglijpt naar het reduceren van migratie in plaats van armoede?

12. Antwoord van het kabinet:

Verschillende instrumenten waarover de EU en de lidstaten beschikken worden ingezet voor migratie, waaronder ontwikkelingsamenwerking. Dat betekent niet dat de doelstellingen van de verschillende instrumenten – zoals armoedebestrijding – uit het oog verloren worden of met elkaar concurreren. Integendeel. Deze doelstellingen overlappen grotendeels met de migratie-agenda en kunnen elkaar versterken. Om ervoor te zorgen dat mensen geen noodzaak voelen om te migreren, moeten ze een toekomst kunnen opbouwen voor zichzelf en hun kinderen in eigen land of regio. EU-beleid op het terrein van ontwikkelingssamenwerking, mensenrechten, vrede en veiligheid, onderwijs, private sector ontwikkeling en klimaatverandering draagt daaraan bij. Doelstellingen op deze terreinen hoeven volgens het kabinet dan ook niet te concurreren met de migratie agenda. Wel is het van belang dat de EU goed oog houdt dat fondsen naar de allerarmsten gaan. Daar zal Nederland op toe blijven zien.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat wanneer het gaat om noodhulp, vaak het element van psychosociale zorg wordt vergeten. Is de Minister bereid hier in de Raad op aan te dringen? Het moge duidelijk zijn dat armoedebestrijding voor de leden van de PvdA-fractie meer betekent dan noodhulp. Deze leden zien graag dat de EU meer aandacht besteedt aan de wederopbouw na rampen en conflicten. Te vaak blijven mensen achter in benarde situaties, terwijl de interesse van de internationale gemeenschap zich reeds heeft verplaatst naar de volgende crisis. Is de Minister bereid te pleiten voor meer aandacht voor wederopbouw?

13. Antwoord van het kabinet:

Nederland hecht groot belang aan een integraal hulppakket dat recht doet aan de waardigheid van crisisslachtoffers. Daarbij hoort ook het geven van psychosociale hulp en aandacht voor wederopbouw na rampen en conflicten. Nederland vraagt via zijn rol in bestuursorganen van VN-organisaties, ICRC en in contacten met humanitaire organisaties nadrukkelijk aandacht voor deze thema's en draagt hier tevens zelf aan bij via de ondersteuning van organisaties actief op deze thema's. Ook in EU-verband zet Nederland zich in voor een goede koppeling tussen ontwikkelingsamenwerking en humanitaire hulp. In de Mededeling voor een nieuwe Consensus wordt terecht nadruk gelegd op de weerbaarheid van kwetsbare groepen zoals vluchtelingen. NL zal blijven pleiten voor een naadloze aansluiting tussen humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking.

Ook zien deze leden graag dat bij nazorg wordt gekeken naar de regionale context en het actief inzetten op terugkeer waar dat mogelijk is. Is de Minister bereid terugkeer kampen voor regionale vluchtelingen bespreekbaar te maken in de Raad?

14. Antwoord van het kabinet:

Vluchtelingen en ontheemden willen het liefst terug naar hun eigen huis, dus het uitgangspunt van het beleid is hen daarbij te ondersteunen. In gevallen waarin dat niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat hun huis is verwoest of omdat in het dorp waar ze vandaan komen hun land al lang geleden is overgenomen door andere boeren, moeten vluchtelingen in beginsel een vrije keus

hebben waar zij zich vestigen. Wanneer vluchtelingen meer dan een paar jaar in het buitenland hebben verbleven, is terugkeer naar hun voormalige huis vaak niet meer mogelijk. De meeste vluchtelingen kiezen dan voor verblijf in een van de grote steden, zo leert de ervaring in landen als Afghanistan en Somalië. Het kabinetsbeleid is erop gericht basisvoorzieningen, werkgelegenheid en infrastructuur uit te breiden in steden waar veel vluchtelingen naar toe trekken, zodat terugkeerders duurzaam kunnen integreren en spanningen met andere bewoners worden voorkomen. NL zal hier ook in de Raad op aandringen.

Bovendien stelt de Consensus dat kwaliteit van onderwijs een belangrijke factor is in langdurige ontwikkeling. De primaire focus hiervan is gericht op hoger onderwijs. Hierbij wordt beroepsonderwijs vaak vergeten. Is de Minister bereid om te pleiten voor meer beroepsonderwijs?

15. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet is verheugd dat onderwijs in de Consensus wordt aangemerkt als belangrijke factor in langdurige ontwikkeling. De EU en de lidstaten zullen onderwijs, inclusief beroepsonderwijs, op alle niveaus ondersteunen, met speciale aandacht voor onderwijs voor vrouwen en meisjes.

De Consensus stuurt aan op een op rechten gebaseerde aanpak van onder meer gender ongelijkheid en beoogt de institutionele cultuur van de EU en haar lidstaten te veranderen. Deelt de Minister de wens van de leden van de PvdA-fractie om dergelijke voorstellen te concretiseren? Is zij bereid zich hiervoor in te zetten?

16. Antwoord van het kabinet:

Gendergelijkheid is een kernwaarde van de EU en staat als zodanig genoemd in de nieuwe Consensus. De EU heeft in 2015 het Gender Action Plan 2016–2020 aangenomen dat staat voor een geïntegreerde en actiegerichte aanpak van genderongelijkheid in alle terreinen van het buitenlandbeleid. Nederland zal zich in het onderhandelingstraject dat nu volgt inzetten voor zo concreet mogelijke uitwerking van deze prioriteit in de nieuwe Consensus en voor maximale inzet van de EU op dit thema, ook waar het aanpassing van de institutionele cultuur betreft.

Post-Cotonou

De leden van de PvdA-fractie spreken hun waardering uit voor de inzet van het kabinet om de samenwerking tussen de EU en de ACS-landen voort te zetten na afloop van het verdrag van Cotonou in 2020. Zij hechten daarbij met name aan een nieuwe start op grond van gelijkwaardigheid. Welke invulling heeft de Minister voor ogen ter vervanging van de huidige zware institutionele structuur van het partnerschap? Kan zij daarbij ingaan op de positie van de andere lidstaten tegenover deze gewenste modernisering?

17. Antwoord van het kabinet:

De Nederlandse inzet is vastgelegd in de kabinetsreactie op het AIV-advies post-Cotonou. Het kabinet streeft naar het formuleren van een samenwerking met de ACS-landen die uitstijgt boven een donor-ontvanger relatie en is gebaseerd op een coherent en geïntegreerd EU extern beleid in overeenstemming met de uitgangspunten van de EU Global Strategy. Nederland hecht er in dit verband specifiek belang aan dat de huidige waaier van EU

financiële instrumenten plaatsmaakt voor één enkel EU ontwikkelingsinstrument.

De Raad is verdeeld over hoe de toekomstige samenwerking eruit zou moeten zien. Een aantal lidstaten wenst minimale verandering en is bezorgd dat met het structureel hervormen van het partnerschap er te weinig aandacht zal zijn voor gevestigde belangen. Andere lidstaten, waaronder Nederland, pleiten juist voor een modern inclusief raamwerk waarin alle ontwikkelingslanden kunnen participeren en stellen dat een modernisering van de relatie met de ACS-landen die niet meer gebaseerd is op het koloniale verleden in de toekomst juist meer zal opleveren.

Nederland zet zich er voor in dat de zware institutionele structuur van het huidig partnerschap zal worden vervangen door structuren die een flexibele politieke dialoog mogelijk maken.

De Minister benadrukt in haar brief het belang van het openstellen van het Cotonou-verdrag voor andere ontwikkelingslanden. Kan zij in het verwachte BNC-fiche nader toelichten hoe deze inzet zich verhoudt tot de recentelijk gepubliceerde herziening van de EU-Consensus voor ontwikkeling?

18. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet zal in het BNC-fiche aandacht besteden aan het verband tussen de Consensus en de Nederlandse inzet met betrekking tot post Cotonou.

De leden van de CDA-fractie ondersteunen de Minister wanneer zij inzet op modernisering van de relatie met de ACS-landen. Hoe kijkt de Minister aan tegen de aangenomen resolutie in het Europees parlement van 4 oktober jl., waarin gevraagd wordt om de samenwerking vorm te geven aan de hand van de uitdagingen in de huidige tijd (klimaatverandering, migratie, terrorismebestrijding, extremisme, vrede en veiligheid)?

19. Antwoord van het kabinet:

De resolutie van het Europees parlement van 4 oktober onderstreept de prioriteiten waarover in de Raad al eerder overeenstemming is bereikt. De Raad heeft reeds expliciet benoemd het vervolgpact te willen stroomlijnen met de 2030 Agenda, de nieuwe Europese Consensus en het Klimaatakkoord van Parijs (COP 21), de Addis Abeba Action Agenda en de EU Global Strategy.

Hoe verwacht de Minister dat andere EU-lidstaten zich zullen opstellen en wat betekent dit voor het krachtenveld in de Raad?

20. Antwoord van het kabinet:

De Raad is verdeeld over hoe toekomstige samenwerking eruit zou moeten zien. Een aantal lidstaten wenst minimale verandering omdat zij bezorgd zijn een structurele hervorming van het partnerschap hun gevestigde nationale belangen zou kunnen schaden. Andere lidstaten, waaronder Nederland, pleiten juist voor een modern inclusief raamwerk waarin alle ontwikkelingslanden kunnen participeren en stellen dat een modernisering van de relatie met de ACS-landen in de toekomst juist meer zal opleveren.

Migratie en ontwikkeling

Graag vernemen de leden van de VVD-fractie de laatste stand van zaken met betrekking tot de migratiecompacts. Kan de Minister per land waarmee in dit kader wordt onderhandeld een laatste stand van zaken geven? Kan de Minister tevens per land aangeven op welke termijn wordt verwacht dat de migratiecompacts gesloten zullen worden?

21. Antwoord van het kabinet:

In juni jl. presenteerde de Commissie een nieuw partnerschapsraamwerk gericht op het redden van levens op de Middellandse Zee, een betere samenwerking op terugkeer en een betere beheersing van de irreguliere instroom. Onderdeel hiervan zijn de zogenoemde migratie compacts met een aantal belangrijke landen van herkomst, transit en opvang. Het gaat in eerste instantie om zeven landen: Libanon, Jordanië, Ethiopië, Mali, Senegal, Nigeria en Niger. Doelstelling is om tenminste met een aantal van deze landen een compact te hebben gesloten voor de Europese Raad van 15-16 december.

Op 18 oktober jl. heeft de Commissie de eerste voortgang van dit raamwerk gepresenteerd (COM (2016)700). Dit document (zie bijlage¹) biedt een goed overzicht van de laatste stand van zaken per land.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de stand van zaken van de migratiecompacts. Een alliantie van NGO's en het Europees parlement hebben hun zorgen uitgesproken over de koppeling van de migratie aan het ontwikkelingssamenwerkingsbudget. De leden delen deze zorgen. Kan de Minister toelichten hoe zij er zorg voor draagt dat het eventueel intrekken van ontwikkelingshulp, in het kader van deze migratiecompacts, daadwerkelijk het gewenste doel bereikt en niet ten koste gaat van de allerarmsten?

22. Antwoord van het kabinet:

Verschillende instrumenten waarover de EU en de lidstaten beschikken worden ingezet voor migratie, waaronder ontwikkelingssamenwerking. Dat betekent niet dat de doelstellingen van de verschillende instrumenten – zoals armoedebestrijding – uit het oog verloren worden of met elkaar concurreren. Integendeel. Deze doelstellingen overlappen grotendeels met de migratie-agenda en kunnen elkaar versterken.

In lijn met de kabinetsreactie op het rapport van de Adviescommissie Vreemdelingenzaken (ACVZ) over de «Strategische Landenbenadering migratie» (Kamerstukken 29 344 en 30573, nr. 128) acht het kabinet positieve koppelingen het meest effectief om landen te overreden onderdanen terug te nemen. Daar wordt dan ook in eerste instantie op ingezet. Indien landen niet bereid blijken om, als onderdeel van een breder partnerschap, mee te werken aan terugkeer, sluit het kabinet negatieve prikkels niet uit. Het kabinet richt zich daarbij, conform het advies van de ACVZ, eerst en vooral op maatregelen binnen het migratiedomein, zodat deze direct voelbaar zijn voor de personen en instanties die bij terugnamebeleid betrokken zijn. Maatregelen op beleidsterreinen buiten het migratiedomein worden, in lijn met het regeerakkoord, echter niet op voorhand uitgesloten. Het kabinet zal elk voorstel voor negatieve prikkels zorgvuldig

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

beoordelen op verwachte effectiviteit en op proportionaliteit. Uiteindelijk gaat het om maatwerk per land waarbij de mogelijke impact op bredere belangen (o.a. politiek, economie en veiligheid) en doelgroepen (o.a. arme en kwetsbare mensen) zal worden meegewogen.

Tijdens het AO RBZ/Ontwikkelingssamenwerking van 6 september jl. heeft de Minister het streven geuit dat een aantal compacts voor het einde van het jaar wordt afgerond, en dat er dan concrete afspraken moeten bestaan over de onderdelen van die compacts. Kan de Minister toelichten om hoeveel en welke compacts het gaat? Voorziet zij voldoende waarborgen binnen de compacts om te voorkomen dat deze hun doel voorbijstreven met alle negatieve gevolgen van dien?

23. Antwoord van het kabinet:

In juni jl. presenteerde de Commissie een nieuw partnerschapsraamwerk gericht op het redden van levens op de Middellandse Zee, een betere samenwerking op terugkeer en een betere beheersing van de irreguliere instroom. Onderdeel hiervan zijn de zogenoemde migratie compacts met een aantal belangrijke landen van herkomst, transit en opvang. Het gaat in eerste instantie om zeven landen: Libanon, Jordanië, Ethiopië, Mali, Senegal, Nigeria en Niger. Deze compacts zijn brede partnerschappen; afspraken die de belangen van beide partijen dienen. Het kabinet ziet dan ook geen risico dat de compacts hun doel voorbij streven. Een goed voorbeeld zijn de compacts met Libanon en Jordanië. Hierin biedt de EU handelsvoordelen, financiële steun en expertise, terwijl deze landen zich committeren aan het verbeteren van de opvang van vluchtelingen, bijvoorbeeld door vluchtelingen betere toegang te geven tot onderwijs en de arbeidsmarkt.

De leden van de PvdA-fractie hebben het voorstel voor een Europees Extern Investeringsplan, dat zich richt op het creëren van werkgelegenheid in Afrikaanse en omliggende landen, met interesse gelezen. Kan de Minister aangeven wat de budgettaire gevolgen van dit plan zijn voor het ontwikkelingsbudget? Deelt zij de opvatting dat dit plan niet ten koste mag gaan van gelden die anders werden besteed via het maatschappelijk middenveld?

24. Antwoord van het kabinet:

Het Extern Investeringsplan (EIP) heeft als doel om investeringen aan te trekken van de private sector om banen en inkomsten te genereren voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder in Afrika en in de Nabuurschapsregio. De financiering zal komen uit reeds bestaande EU-middelen, zoals ook beschreven staat in het BNC-fiche (Kamerstuk 22 112, nr. 2225). Het kabinet is van mening dat de middelen gevonden dienen te worden binnen de in de Raad afgesproken meerjarige financiële kaders (MFK) van de EU-begroting 2014–2020 en het EOF en dat deze moeten passen bij een prudente ontwikkeling van de EU-jaarbegroting. Dat de belangen van het maatschappelijk middenveld daarbij niet uit het oog verloren moeten worden spreekt voor zich. Nederland zal zich er in de Raad voor uitspreken dat het EIP niet ten koste moet gaan van middelen die bestemd zijn voor het maatschappelijk middenveld.

Tot slot moet het plan net als het EU Trustfonds voor Afrika bijdragen aan de versterking van de banden tussen de EU, Afrika en omliggende landen. Kan de Minister aangeven hoe deze twee zich tot elkaar verhouden, en

wat daarbij de overeenkomsten en verschillen zijn? Kan de Minister daarbij aangeven in hoeverre het investeringsplan aandacht heeft voor de allerarmsten?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat het plan net als het EU Trustfonds voor Afrika moet bijdragen aan de versterking van de banden tussen de EU, Afrika en omliggende landen. Kan de Minister aangeven hoe deze twee zich tot elkaar verhouden, en wat daarbij de overeenkomsten en verschillen zijn? Kan de Minister daarbij aangeven in hoeverre het investeringsplan aandacht heeft voor de allerarmsten?

25. Antwoord van het kabinet:

Het EU Trustfonds voor Afrika en het EIP zijn twee verschillende instrumenten, die beiden kunnen bijdragen aan de aanpak van grondoorzaken van irreguliere migratie. Dat doen ze op verschillende manieren. Het Trustfonds financiert projecten (directe steun). Het EIP combineert innovatieve financieringsmechanismen, waaronder *blending* en een garantiefonds, om investeringen aan te trekken van de private sector en zo banen en inkomsten te genereren voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder in Afrika en in de Nabuurschapsregio. De doelstellingen voor beide instrumenten zijn overigens breder dan de grondoorzaken van irreguliere migratie. Zo is het Trustfonds ook gericht op migratie management, zoals bijvoorbeeld capaciteitsopbouw voor beleid en uitvoering op terreinen als bestrijding van mensen-smokkel en mensenhandel, terugkeer en herintegratie, asielbeleid en vluchtelingenbescherming. Het Trustfonds is verder gericht op het vergroten van de bijdrage van migratie aan ontwikkeling, alsook aan stabiliteit en veiligheid. Het EIP moet juist bijdragen aan het stimuleren van duurzame economische groei. Het EIP is daarmee ook veel meer gericht op de lange termijn, waar het Trustfonds juist snelle interventies kan doen, waaronder ondersteuning van vluchtelingen en gastgemeenschappen en grensbeheer.

Tot slot merken de leden van de PvdA-fractie op dat er geen impact assessment is uitgevoerd ten aanzien van dit investeringsplan. Deze leden vragen de Minister om een reactie.

26. Antwoord van het kabinet:

Het klopt dat er geen impact assessment is uitgevoerd ten aanzien het EIP. Wel wordt er in de financiële verklaring behorende bij het wetsvoorstel ingegaan op onder andere de verwachte resultaten en impact van het voorstel, de toegevoegde waarde van EU actie op dit terrein, de risico's en de lessen die getrokken kunnen worden uit ervaringen met eerdere financieringsinstrumenten. Daarnaast wordt er uitgebreid ingegaan op de financiële implicaties van de her-allocatie van de EU middelen.

De leden van de CDA-fractie constateren dat tijdens de RBZ Ontwikkelingssamenwerking ook gesproken zal worden over de samenwerking met derde landen op het gebied van migratie. Daarbij geeft de Minister aan dat afspraken op het gebied van terugkeer op de korte termijn resultaten moeten opleveren. De leden van de CDA-fractie zouden graag een overzicht krijgen:

- met welke landen op dit moment gesproken wordt over deze terugkeerregelingen?
- met welke landen door de EU reeds akkoorden zijn bereikt over de terugkeer en wat daarmee afgesproken is?

- welke resultaten er op dit moment al behaald worden met deze overeenkomsten?

27. Antwoord van het kabinet:

Afspraken over overname en terugkeer maken integraal onderdeel uit van de betrekkingen tussen de EU en derde landen. Zo is in EU- of Benelux verband met een aantal landen terug- en overname overeenkomsten gesloten, waaronder met Armenië, Azerbeidzjan, Rusland, Georgië, Pakistan, Sri Lanka en nagenoeg alle westelijke Balkanlanden. De Commissie onderhandelt nog over een terug- en overnameovereenkomst met Tunesië, Marokko, Algerije en Nigeria. Daarnaast is de Commissie met verschillende landen in gesprek over samenwerking bij terug- en overname. Met Afghanistan heeft de EU recentelijk afspraken gemaakt over terugkeer. Met vijf Afrikaanse landen is de EU in gesprek over bredere samenwerking op migratie, te weten Ethiopië, Mali, Niger, Nigeria en Senegal. Deze afspraken beperken zich echter niet tot terug- of overname en beogen ook de aanpak van mensensmokkel en de grondoorzaken van migratie. Tijdens de Europese Raad van december zal bezien worden of andere landen aan deze lijst kunnen worden toegevoegd. Daarnaast is Nederland met een aantal gelijkgestemde landen in gesprek met Irak over terugkeer.

Ook horen de leden van de CDA-fractie graag van de Minister wat de laatste stand van zaken is met betrekking tot de vulling van het EU Trustfonds voor Afrika? Hoeveel is op dit moment al uitgegeven van het totaal? Welke resultaten verwacht de Minister daarvan?

28. Antwoord van het kabinet:

Het EU Trustfonds voor Afrika is gericht op stabiliteit en de aanpak van grondoorzaken van irreguliere migratie in 23 landen in verschillende regio's in Afrika; de Hoorn van Afrika, de Sahel, en Noord-Afrika. Met dit fonds kan in de herkomstlanden van migranten perspectief op werk, goed onderwijs en basisvoorzieningen worden geboden. Ook Afrikaanse landen die veel vluchtelingen uit conflictgebieden opvangen worden ondersteund, omdat goede opvang en bescherming in de regio cruciaal zijn in de huidige migratieproblematiek. Inmiddels zijn 63 projecten goedgekeurd met een totale omvang van EUR 993,5 mln, waarvan 98,5 mln is uitgekeerd. De beoogde resultaten verschillen per project. Het kan bijvoorbeeld gaan om een bepaald aantal banen dat gecreëerd wordt voor jongeren en vrouwen met een programma; of dat een lokale overheid beter in staat is mensen-smokkel en mensenhandel aan te pakken, wat concreet leidt tot meer arrestaties.

Energie en ontwikkeling

De leden van de PvdA-fractie zijn blij met de inzet van deze Minister voor het toegankelijk maken van hernieuwbare energie voor de allerarmsten. Kan de Minister de Kamer breder informeren over het krachtenveld op dit thema in de Raad?

29. Antwoord van het kabinet:

Lidstaten als Frankrijk, Duitsland, Italië en Denemarken zetten sterk in op grootschalige energietoepassingen. Het VK, Zweden, de Europese Commissie en Nederland steunen vooral kleinschalige projecten die *bottom-up* toegang tot hernieuwbare energie bieden.

Voorziet zij voldoende waarborgen te kunnen realiseren op grond waarvan energieprojecten daadwerkelijk de allerarmsten bereiken en niet terechtkomen bij grote industriële projecten waar met relatief weinig inspanning grote energiewinst geboekt kan worden? Kan zij daarnaast toelichten hoe het door haar aangehaalde voorbeeld ElectriFi concreet bijdraagt aan de energiebehoeften van de allerarmsten?

Antwoord van het kabinet:

Europa richt zich inderdaad op het brede spectrum aan energievoorziening, inclusief de grote industriële projecten. Nederland blijft zich daarom ook in Europees verband voortdurend sterk maken om te bewerkstelligen dat ook de allerarmsten worden bereikt. Nederland zal daarom ook tijdens de Raad het belang van schoon koken benadrukken.

ElectriFi richt zich primair op *off-grid* energietoegang waar geen toegang is tot het lichtnet, en is daarmee van bovengemiddelde relevantie voor de allerarmsten. Projecten worden nu geselecteerd door de Europese Commissie en energietoegang voor de allerarmsten is daarbij een belangrijk criterium.

Overig

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het standpunt van Commissaris Mimica dat «ondersteuning van opvang van Eritrese vluchtelingen in de regio uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds binnen de kaders van EU-regelgeving niet mogelijk is». Deze leden vragen of de Minister dit standpunt deelt?

30. Antwoord van het kabinet:

Het standpunt van Commissaris Mimica dat «ondersteuning van opvang van Eritrese vluchtelingen in de regio uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds binnen de kaders van EU-regelgeving niet mogelijk is» is gebaseerd op Europese regelgeving. Hierbij moet worden aangetekend dat het hier gaat om middelen uit het EOF die onder de EU systematiek reeds zijn gealloceerd voor projecten voor de bevolking van Eritrea en die niet voor de ondersteuning en opvang van Eritrese vluchtelingen in de regio (dus buiten Eritrea zelf) kunnen worden besteed.

Ook vernemen de leden van de VVD-fractie graag welke concrete doelstellingen, effectindicatoren en streefwaarden zijn opgesteld ten aanzien van het stimuleren van de sociaaleconomische ontwikkeling van de bevolking in Eritrea.

31. Antwoord van het kabinet:

Voor de beantwoording van deze vraag wordt verwezen naar de tekst van het National Indicative Programme (NIP) voor Eritrea 2014–2020, waarin dit uitgebreid wordt toegelicht. Dit document is openbaar en kan worden geraadpleegd op: https://ec.europa.eu/Europeaid/sites/devco/files/nip-eritrea-edf11–2015_en.pdf

Graag vernemen de leden van de VVD-fractie ook op welke wijze de Minister op dit moment kan toetsen onder de huidige omstandigheden in Eritrea dat geld uit het EOF effectief wordt besteed.

32. Antwoord van het kabinet:

De middelen uit het Europees Ontwikkelingsfonds worden momenteel nog niet besteed; de uitvoering van het Nationale

Indicatieve Programma (NIP) bevindt zich nog in een voorbereidende fase. Er zijn geen projecten ter goedkeuring voorgelegd aan de EU-lidstaten.

De leden van de CDA-fractie maken zich zorgen over de situatie rondom Aleppo. Kan de Minister hierover een update geven? Hoe wordt daar in de RBZ Ontwikkelingssamenwerking aandacht aan gegeven?

33. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet deelt uw zorgen over de situatie rondom Aleppo. Die blijft onverminderd schrijnend en is sinds de geïntensiverde bombardementen van de laatste dagen zo mogelijk nog verder verslechterd.

Sinds het Syrische regime de bombardementen heeft hervat is er sprake van een aanhoudende bommen- en rakettenregen op Oost-Aleppo. Naast burgerslachtoffers zijn hier ook medische faciliteiten geraakt. Volgens de WHO is er geen enkel ziekenhuis meer actief in het stadsdeel.

Tevens is de voedselvoorraad in Oost-Aleppo zo goed als op. De VN heeft een plan opgesteld om de bevoorrading op gang te brengen. De rebellen hebben hier op 24/11 schriftelijk akkoord voor gegeven. Het wachten is nu op groen licht van zowel Rusland als het Syrische regime. Ook het westelijke deel van Aleppo, onder controle van het regime, is onder vuur genomen. Hierbij zijn meerdere burgers omgekomen en is o.a. het VN-gebouw geraakt.

De noodzaak voor humanitaire toegang tot Oost Aleppo is groter dan ooit. Niet alleen in Aleppo maar in heel Syrië is de humanitaire toegang op een dieptepunt. In november heeft slechts een hulpkonvooi mensen bij Homs kunnen bereiken en heeft slechts een voedseldropping in Deir ezZor plaats kunnen vinden. Nederland dringt onder andere in de wekelijkse werkgroepen van de International Syria Support Group aan op humanitaire toegang.

Aleppo staat niet als zodanig geagendeerd op de RBZ/OS. Wel staat de nieuwe EU Consensus op de Agenda en daarmee het belang dat daarin benadrukt wordt om crisis situaties te voorkomen en te helpen oplossen, humanitaire nood te lenigen en aan duurzame vrede en goed bestuur te werken. Bij de bespreking in de Raad van de Consensus zal Nederland aandacht vragen voor de grote nood van de bevolking in Aleppo.